

KATALOG

rulmuş, ancak altı ay çalıştıktan sonra çalışmalarını durdurulmuştur. 2 Mart 1935'te teşkil edilen diğer bir komisyon kataloglama faaliyetine tekrar başlamıştır. Bu komisyonda Helmut Ritter, Muallim Cevdet, Mehmet Ali Ayni, Zâkir Kâdiri Ugan, Ömer Ferit Kam, Hüseyin Hüsâmeddin Yasar, Abdullah Âtîf Tüzüner, Nail Tuman, Tâhirülmevlevî gibi o dönemin ünlü bilimlileri bulunmaktaydı. Çalışmalar neticesinde 1943-1962 yılları arasında on bir fasikülden oluşan *İstanbul Kütüphaneleri Tarih-Coğrafya Yazmaları Kataloğu* yayımlanmıştır. Aynı komisyonun hazırladığı *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu 1947-1976* arasında tamamlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın öncülük ettiği bu çalışmalar daha sonraki yıllarda da devam etmiş ve İstanbul'da Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Konya'da Mevlâna Müzesi Kütüphanesi başta olmak üzere çeşitli kütüphanelerin katalogları hazırlanmıştır. Cumhuriyet döneminde bu konuda yapılan en önemli teşebbüs ise Türkiye'deki kütüphanelerde mevcut yazma eserlerin kataloglanmasını hedefleyen *Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu (TÜYATOK)* projesidir. 1978'de başlatılan proje ile bazı şehirlerdeki kütüphane koleksiyonları kataloglanmış ve basılmıştır. Son yıllarda yavaşlayan bu çalışma neticesinde bugüne kadar yirmi dört cilt çıkarılmıştır.

Yazma eserlerin kataloglanması konusunda diğer önemli bir teşebbüs de İslâm Konferansı Teşkilâtı'na bağlı olarak faaliyet gösteren İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi (IRCICA) tarafından gerçekleştirilmiş, Türkiye kütüphanelerindeki tıp yazmalarının, Köprülü Kütüphanesi'nin katalogunun basımı ve daha önce Ramazan Şeşen tarafından yayımlanan *Türkiye Kütüphanelerindeki Nadir Eserler* adlı üç ciltlik eserin genişletilmiş baskısı yapılmıştır.

Türkiye'deki yazma kataloglarıyla ilgili diğer bir çalışma da İstanbul'da Türkiye Diyanet Vakfı'nın kurmuş olduğu İslâm Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM), Türkiye'de bütün kütüphanelerde mevcut yazma eserlerin bibliyografik künyelerinin bilgisayara yüklenerek bir toplu katalog ortaya koyma yönündeki faaliyetidir. Kütüphane fişlerindeki bilgilerden oluşacak bu katalog çalışması için bugüne kadar Türkiye'deki doksan bir kütüphaneye ait 235.000 yazma eser künyesi bilgisayara yüklenmiş olup halen fişlerdeki yanlışlıklar düzeltilmeye ve birlik sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu çalışma sayesinde bir

müellifin Türkiye kütüphanelerindeki eserlerini kolaylıkla tesbit etmek mümkün olabilecektir.

BİBLİYOGRAFYA :

Gökbilgin, *Edirne ve Paşa Livâstı*, s. 42-46; Youssef Eche, *Les bibliothèques arabes*, Damas 1967, s. 315-324; Selâhaddin el-Müneccid, *Kavâ'idü fihristi'l-mahtûâtü'l-'Arabiyye*, Beyrut 1976, s. 20-30; M. Mâhir Hamâde, *el-Mektebât fi'l-İslâm*, Beyrut 1978, s. 154-157; Mirî Abûdî Fütûhî, *Fehresetü'l-mahtûâtü'l-'Arabiyye*, Bağdad 1980, s. 54-55; Necmettin Sefercioğlu, "Union Catalogues in Turkey in the Nineteenth Century", *Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü XXV. Yıl Anı Kitabı (1954-55/1979-80)*, Ankara 1981, s. 91-93; Ramazan Şeşen, *Salâhaddin Devrinde Eyyübîler Devleti*, İstanbul 1983, s. 270-271; İsmail E. Erünsal, *Kütüphanecilikle İlgili Osmanlıca Metinler ve Belgeler*, İstanbul 1983-90, I, 382-386; II, 371-372; a.m.f., *Türk Kütüphaneleri Tarihi II*, s. 213-235; a.m.f., "A Brief Survey of the Development of Turkish Library Catalogues", *Libri, LI/1*, Munich 2001, s. 1-7; Yahyâ Mahmûd Sââtî, *el-Vakf ve bünye-tü'l-mektebeti'l-'Arabiyye*, Riyad 1988, s. 153-155; R. Tuba Çavdar, *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Kadar Osmanlı Kütüphanelerinin Gelişimi* (doktora tezi, 1995), İÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, s. 93-100; Kabir Ahmad Khan, "Organization and Administration of Libraries in the Islamic World", *JC, LV/2* (1981), s. 124-125; Hasan S. Keseroğlu, "Türkiye'de Katalog ve Kataloglamanın Tarihçesi", *İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Dergisi*, sy. 1, İstanbul 1987, s. 168-173; Ali Birinci, "Abdurrahman Nâcim", *Müteferrika*, sy. 8-9, İstanbul 1996, s. 114 (konuyla ilgili arşiv kaynakları metin içinde verilmiştir).

İSMAİL E. ERÜNSAL

KATAN SEFERİ

(سرية قطن)

Hz. Peygamber'in
Esedoğulları'na karşı
gönderdiği seriyeye
(3/625).

Uhud Gazvesi'nde müslümanların müşrikler karşısında başarısız olması, putperest Arap kabilelerini önceden çekindikleri müslümanlara karşı cesaretlendirmiş, yağma ve baskın arzularını kabartmıştı. Bazı kabileler bu durumdan istifade ederek Medine'ye baskın düzenlemek için harekete geçtiler. Esedoğulları reislerinden Tuleyha b. Huveylid ve kardeşi Seleme. Uhud Gazvesi'nin üzerinden iki ay bile geçmeden Medine'ye baskın için asker toplamaya başlamışlardı. Tay kabilesinden bir kişi Esedoğulları'nın bu hazırlıklarını duymuş, müslümanlardan biriyle evlenmiş olan yeğenini ziyaret için Medine'ye geldiğinde bunu yeğenin kocasına

anlatmıştı. Bu sahâbî hemen Resûl-i Ekrem'e giderek durumu haber verdi. Hz. Peygamber de 150 kişilik bir seriyeye hazırladı. Kumandan olarak aynı zamanda sütkardeşi olan ilk müslümanlardan Ebû Seleme el-Mahzûmî'yi tayin etti ve Esedoğulları harekete geçmeden önce onların yurtlarına ulaşmasını ve âni bir baskın yapmasını emretti.

3. yılın son ayında (Mayıs 625), diğer bir rivayete göre ise 4. yılın ilk ayında (Haziran 625) yola çıkan seriyeye, dört günlük bir yürüyüşten sonra Esedoğulları'nın yurdu Necid'in Feyd bölgesindeki Katan dağına ulaştı. Ebû Seleme, Esedoğulları'nın su kaynağının yanında otlamakta olan sürülerini ele geçirdi, karşı koymak isteyen üç çobanı esir aldı. Kaçmayı başaran diğer çobanlar kabilelerine giderek müslümanların çok kalabalık bir kuvvetle geldiğini haber verdiler. Bunun üzerine korkuya kapılan Esedoğulları çatışmayı göze alamayıp dağıldılar. Hareketine devam eden Ebû Seleme sabaha karşı onların yurdunu kuşattı. Bu sırada iki taraf arasında çıkan çatışma çok kısa sürdü; bir müşrik öldürüldü, bir sahâbî de şehid oldu. Müslümanlara karşı dayanamayacaklarını anlayan Esedoğulları geri çekildiler. Ebû Seleme düşmanı bir süre takip ettikten sonra Katan suyu civarında karargâh kurdu. Askerlerini üç gruba ayırarak her birini değişik istikametlere gönderdi. Bir mukavemetle karşılaşmayan birlikler bir süre sonra geri geldiler. Ardından Ebû Seleme Medine'ye dönmek üzere yola çıktı. Bu sefer on günden fazla sürmüştür.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkidî, *el-Megâzî*, I, 3, 340-346; İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, II, 50; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), IV, 425-426; Şâmî, *Sübülü'l-hüdâ*, VI, 54-56; Nüreddin el-Halebi, *İnsânü'l-'uyûn*, Beyrut, ts. (Dârü'l-ma'rife), III, 164; L. Caetani, *İslâm Tarihi* (trc. Hüseyin Cahid), İstanbul 1925, IV, 96-98; W. M. Watt, *Mahomet à Médine* (trc. S. M. Guillemin - F. Vaudou), Paris 1959, s. 45-46; Köksal, *İslâm Tarihi* (Medine), IV, 5-8; M. Muhsin el-Fakih, *el-Mevsû'atü'l-kübrâ fi'ğazavâti'n-nebiyyi'l-a'zam*, Beyrut 1417/1996, II, 433-440.

AHMET ÖNKAL

KATANOV, Nikolay Fyodoroviç

(1862-1922)

Türk asıllı Rus Türkologu.

Güney Sibirya'nın Abakan ırmağı boylarında yaşayan yarı göçebe Hakaslar'ın Savaş oymağına mensuptur. 1884 yılında Krasnoyarsk Lisesi'ni bitirdi. Öğrenciliği